

προσεγγίσεις: AI & πολυκρίση 01

η μηχανή αποκτά εξουσία

ελέγχουν την Τεχνητή Νοημοσύνη;

άβολη. Οι κυβερνήσεις νομοθετούν αργά ή ως υπόλογες στους μεγάλους πολυεθνικούς ομίλους του χώρου. Οι διεθνείς οργανισμοί συζητούν ακόμη πιο αργά. Οι εταιρείες αναπτύσσουν τεχνολογία με ταχύτητα που συχνά ξεπερνά και τους δύο.

Το αποτέλεσμα είναι ένα κενό. Τα κενά εξουσίας, ως γνωστόν, σπάνια μένουν κενά για πολύ.

Όταν η αυτορρύθμιση γίνεται άλλο όνομα για την αసుδοσία

Ακούγεται συχνά ότι οι εταιρείες μπορούν να αυτορρυθμιστούν. Ότι διαθέτουν τους καλύτερους επιστήμονες. Ότι γνωρίζουν τους κινδύνους. Ότι δεν έχουν κανένα συμφέρον να δημιουργήσουν ένα ανεξέλεγκτο σύστημα. Ίσως. Πολύ ρομαντικό, αλλά στον βωμό του κέρδους και της ισχύος, τόσο μακριά από την αλήθεια. Μόνο που υπάρχει μια μικρή λεπτομέρεια. Οι ίδιες εταιρείες έχουν και οικονομικό συμφέρον να προχωρούν όσο γρηγορότερα γίνεται, και εδώ η αυτορρύθμιση δοκιμάζεται. Γιατί δεν αρκεί να ζητάς από εκείνον που έχει το μεγαλύτερο οικονομικό κίνητρο για να επιταχύνει να αποφασίσει μόνος του πόσο γρήγορα πρέπει να κινηθεί. Στην πολιτική δημοκρατία υπάρχει ένας απλός κανόνας. Όσο μεγαλύτερη η ισχύς, τόσο μεγαλύτερη πρέπει να είναι και η λογοδοσία. Αναυτός ο κανόνας δεν εφαρμοστεί στην Τεχνητή Νοημοσύνη, τότε κάποια στιγμή θα ανακαλύψουμε ότι η τεχνολογία προχώρησε πολύ πιο γρήγορα από τους θεσμούς που υποτίθεται ότι την ελέγχουν.

Το παράδειγμα της Ινδίας λέει περισσότερα από χίλιες παρουσιάσεις

Η Τεχνητή Νοημοσύνη παρουσιάζεται συχνά ως κάτι άυλο. Ένας αλγόριθμος. Ένα μοντέλο. Μερικοί servers κάπου στο «cloud». Όμως το cloud δε βρίσκεται στον ουρανό. Βρίσκεται πάνω στη γη. Χρειάζεται τεράστια κέντρα δεδομένων, ενέργεια, νερό, δίκτυα και εκτάσεις. Η ανάπτυξη υποδομών σε περιοχές της Ινδίας, όπως η Bidadi κοντά στην Μπανγκαλόρ της Καρνατάκα, δείχνει ακριβώς αυτήν την πλευρά της νέας τεχνολογικής οικονομίας. Το φαινόμενο σύντομα μπορεί να το δούμε και

Χρειάζεται να γίνει κατανοητό ότι η τεχνολογική ισχύς δεν είναι πολιτικά ουδέτερη. Όποιος ελέγχει τα δεδομένα, την υπολογιστική ισχύ και τα μοντέλα αποκτά επιρροή. Όποιος αποκτά επιρροή χωρίς λογοδοσία βρίσκεται ένα βήμα πριν από την ανεξέλεγκτη εξουσία

στην Ελλάδα.

Για τις εταιρείες πρόκειται για επενδύσεις, υποδομές, θέσεις εργασίας και ανάπτυξη.

Για τις τοπικές κοινωνίες, όμως, μπορεί να σημαίνει απαλλοτριώσεις, αλλαγές χρήσεων γης, πιέσεις στους φυσικούς πόρους και σύγκρουση με ανθρώπους που βλέπουν τη γη τους να αποκτά ξαφνικά μεγαλύτερη αξία ως οικόπεδο για data center παρά ως αγροτική παραγωγή.

Και κάπως έτσι η μεγάλη ψηφιακή επανάσταση αποκτά ένα πολύ παλιό πρόσωπο. Το πρόσωπο της σύγκρουσης ανάμεσα στο κεφάλαιο και την τοπική κοινωνία. Μόνο που αυτή τη φορά το εργοστάσιο δεν παράγει αυτοκίνητα ή τσιμέντο. Παράγει... υπολογισμούς.

Η νέα γεωγραφία της ισχύος

Τα κέντρα δεδομένων θα γίνουν για την εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης ό,τι υπήρξαν οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις για τον προηγούμενο αιώνα. Και μαζί τους θα έρθουν όλα τα ερωτήματα που συνοδεύουν κάθε μεγάλη συγκέντρωση οικονομικής δραστηριότητας:

Ποιος πληρώνει; Ποιος κερδίζει; Ποιος αποφασίζει; Ποιος προστατεύεται; Ποιος αποζημιώνεται; Ποιος τελικά μένει απ' έξω όταν το «μέλλον» φτάνει στην περιοχή του;

Αυτές οι ερωτήσεις δεν είναι αντιτεχνολογικές. Είναι απολύτως πολιτικές. Θα γίνουν όλο και πιο έντονες όσο η Τεχνητή Νοημοσύνη χρειάζεται περισσότερη ενέργεια, περισσότερα δεδομένα και περισσότερες υποδομές.

Η νέα συγκέντρωση πλούτου και ισχύος

Υπάρχει και η οικονομική διάσταση. Οι τεράστιες επενδύσεις στην Τεχνητή Νοημοσύνη έχουν δημιουργήσει προσδοκίες για εταιρείες με αποτιμήσεις εκατοντάδων δισεκατομμυρίων, αλλά και για μια νέα εποχή τεχνολογικής

ανάπτυξης.

Όμως η τεχνολογία έχει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό. Όσο καλύτερο γίνεται το σύστημα, τόσο περισσότερους πόρους χρειάζεται. Και όσο περισσότερους πόρους χρειάζεται, τόσο δυσκολότερο γίνεται για νέους παίκτες να ανταγωνιστούν τους μεγάλους. Έτσι μπορεί να δημιουργηθεί ένας φαύλος κύκλος συγκέντρωσης: περισσότερα κεφάλαια οδηγούν σε περισσότερη υπολογιστική ισχύ. Περισσότερη υπολογιστική ισχύς οδηγεί σε καλύτερα μοντέλα. Καλύτερα μοντέλα οδηγούν σε περισσότερους χρήστες και περισσότερα έσοδα. Τα περισσότερα έσοδα οδηγούν σε ακόμη μεγαλύτερη υπολογιστική ισχύ. Στο τέλος, η τεχνολογία μπορεί να γίνει ένας μηχανισμός που επιβραβεύει όποιον βρίσκεται ήδη στην κορυφή. Τότε η περίφημη «καινοτομία» κινδυνεύει να μετατραπεί σε μηχανισμό συγκέντρωσης ισχύος.

Ο κίνδυνος δεν είναι μόνο να κυβερνήσουν οι μηχανές

Εδώ χρειάζεται μια διάκριση. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος δεν είναι κατ' ανάγκη ότι κάποια μέρα ένα σύστημα Τεχνητής Νοημοσύνης θα καθίσει σε ένα γραφείο και θα αποφασίσει να κυβερνήσει τον πλανήτη. Πολύ πιθανότερο είναι κάτι πιο ανθρώπινο. Να χρησιμοποιήσουν άνθρωποι την Τεχνητή Νοημοσύνη για να αποκτήσουν περισσότερη εξουσία πάνω σε άλλους ανθρώπους.

Αυτό είναι το σενάριο που θα έπρεπε να μας απασχολεί εξίσου σοβαρά. Μαζική παρακολούθηση. Αυτοματοποιημένη προπαγάνδα. Χειραγώγηση της πληροφορίας, των επιθυμιών και επιλογών ακόμη και των πολιτικών. Στοχευμένη πολιτική διαφήμιση. Αυτοματοποιημένες αποφάσεις για εργασία, δάνεια, ασφάλιση ή κοινωνικές υπηρεσίες. Εργαλεία που μπορούν να επηρεάσουν τη δημόσια συζήτηση με ταχύτητα

που κανένας παραδοσιακός μηχανισμός ενημέρωσης δεν μπορεί να συναγωνιστεί.

Δεν χρειάζεται να αποκτήσει η μηχανή πολιτική φιλοδοξία. Αρκεί να την αποκτήσει εκείνος που τη χειρίζεται. Εδώ η συζήτηση γίνεται πραγματικά επικίνδυνη.

Η «Ημέρα της Κρίσης» μπορεί να έρθει χωρίς ούτε ένα ρομπότ στον δρόμο

Αν κάποιος περιμένει την καταστροφή να εμφανιστεί με στρατιές ρομπότ, μπορεί να χάσει το πραγματικό ζήτημα. Η μεγάλη αλλαγή μπορεί να είναι πολύ πιο αθόρυβη.

Να συνηθίσουμε σταδιακά να παραδίδουμε αποφάσεις σε αλγόριθμους. Να θεωρούμε φυσιολογικό ότι μια μηχανή αποφασίζει ποια είδηση θα δούμε. Να δεχόμαστε ότι ένα σύστημα αξιολογεί έναν εργαζόμενο. Να εμπιστευόμαστε έναν αλγόριθμο περισσότερο από έναν άνθρωπο επειδή «ξέρει περισσότερα». Να θεωρούμε αναπόφευκτο ότι οι μεγαλύτερες εταιρείες του κόσμου θα διαχειρίζονται τεχνολογίες που επηρεάζουν ολόκληρες κοινωνίες. Και κάποια στιγμή να συνειδητοποιήσουμε ότι δεν θυμόμαστε πότε ακριβώς παραδώσαμε την απόφαση. Αυτό θα ήταν ίσως το πιο ύπουλο σενάριο. Όχι η εξέγερση της μηχανής. Η παραίτηση του ανθρώπου από το δικαίωμα να αποφασίζει.

Η Δημοκρατία δεν μπορεί να γίνει θεατής της τεχνολογικής κούρσας

Γι' αυτή τη συζήτηση για την Τεχνητή Νοημοσύνη πρέπει να φύγει από τα εργαστήρια και τα Διοικητικά Συμβούλια των εταιρειών και να περάσει στο δημόσιο πεδίο. Χρειάζονται κανόνες. Χρειάζεται διαφάνεια. Χρειάζεται ανεξάρτητος έλεγχος. Χρειάζεται διεθνής συνεργασία. Χρειάζεται σαφής κατανομή ευθύνης. Πάνω απ' όλα, χρειάζεται να γίνει κατανοητό ότι

η τεχνολογική ισχύς δεν είναι πολιτικά ουδέτερη. Όποιος ελέγχει τα δεδομένα, την υπολογιστική ισχύ και τα μοντέλα αποκτά επιρροή. Όποιος αποκτά επιρροή χωρίς λογοδοσία βρίσκεται ένα βήμα πριν από την ανεξέλεγκτη εξουσία.

Το τελευταίο όριο δεν είναι τεχνολογικό. Είναι πολιτικό

Η ανθρωπότητα δεν χρειάζεται να φοβάται την επιστήμη. Χρειάζεται να φοβάται την επιστήμη χωρίς κανόνες, την οικονομική ισχύ χωρίς λογοδοσία και την τεχνολογία χωρίς δημοκρατικό έλεγχο. Η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να γίνει ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία προόδου που δημιουργήσε ποτέ ο άνθρωπος. Μπορεί όμως να γίνει και εργαλείο πρωτοφανούς συγκέντρωσης ισχύος.

Το ποιο από τα δύο θα συμβεί δεν θα το αποφασίσει ο αλγόριθμος. Θα το αποφασίσουν οι άνθρωποι. Κυρίως οι κοινωνίες που θα δεχτούν ή θα αρνηθούν να αφήσουν την τεχνολογία να καθορίσει μόνη της τα όριά της. Εδώ επιστρέφουμε στον Ασίμοφ. Η επιστήμη μπορεί να συγκεντρώνει γνώση με ταχύτητα που δεν έχει προηγούμενο. Το κρίσιμο είναι αν η κοινωνία θα συγκεντρώσει αρκετή σοφία για να αποφασίσει τι επιτρέπεται να γίνει με αυτή τη γνώση. Γιατί η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν χρειάζεται να αποκτήσει ανθρώπινη συνείδηση για να γίνει πολιτικό πρόβλημα. Χρειάζεται μόνο να αποκτήσει περισσότερη δύναμη από εκείνη που οι θεσμοί είναι σε θέση να ελέγξουν. Και τότε το ερώτημα θα έχει αλλάξει οριστικά.

Δεν θα ρωτάμε πλέον: «Μπορεί η μηχανή να κυβερνήσει τον άνθρωπο;». Θα πρέπει να ρωτάμε κάτι πολύ πιο δυσάρεστο: «Πόση εξουσία είμαστε διατεθειμένοι να παραδώσουμε σε εκείνους που κρατούν τη μηχανή;». Γιατί η ανεξέλεγκτη Τεχνητή Νοημοσύνη δεν είναι το μόνο πρόβλημα.

Το πραγματικό πρόβλημα είναι η ανεξέλεγκτη εξουσία που μπορεί να αποκτήσει όποιος την κατέχει. Αυτή, σε αντίθεση με τα ρομπότ της επιστημονικής φαντασίας, έχει ήδη ανθρώπινο πρόσωπο εδώ και αιώνες.

* Αναδημοσίευση από την ιστοσελίδα www.neakriti.gr